

Rasmus Willig: Med kritikken som våben

Med kritikken som våben

Tale holdt ved *H.A.I.C.*'s første generalforsamling

Kunstværket *Hornsleth Arms Investment Corporation* består af 100 B-aktier. Kunstaktierne eksisterer i flere forskellige størrelser. For eksempel fra 40 x 60 til 200 x 300 cm. Som indehaver af en B-aktie bliver man anpartshaver i selskabet. Kristian von Hornsleth er direktør for selskabet og ejer en A-aktie med ret til at kontrollere selskabet. Selskabets formål er 1) investering i våbenproduktion og anden krigsrelateret industri, herunder også formidling af private hæere med videre gennem børsnoterede selskaber inden for våbenindustrien; 2) at opnå profit gennem investeringerne og anden hermed forbundet virksomhed og 3) efter ansøgning at yde støtte i form af investeringer til idealistiske projekter.

Hornsleth Arms Investment Corporation planlægger at bygge aktieporteføljen op omkring udenlandske våbenproducenter, men regner også med at investere i danske selskaber som for eksempel GPV Industri, der producerer krigsmateriel. Med tiden kan flere danske og skandinaviske selskaber komme til, så længe de lever op til *Hornsleth Arms Investment Corporations* fundats.

Sociologisk set

Den nu afdøde franske sociolog Pierre Bourdieu sagde engang med reference til Karl Marx, at det var hans overbevisning, at kritik ikke får sin virkelige styrke gennem 'kritikken af våbnene', men derimod ved brug af 'kritikken som våben'. Hvad Bourdieu mente var, at kritikken skulle være velbegrunderet, at den ikke skulle være fragmenterede delanalyser, der ser ud som en radikal kritik, men en kritik, der inddrager alle analysedele. Ifølge Bourdieu var det ikke nok at få analysen til at se radikal ud ved at tilsætte 'en smule Freud, en smule Reich, en smule Marx' – alt sammen 'nyfortolket' – for at forlene analysen med en kritisk aura.

Hornsleth Arms Investment Corporation er ved første øjekast hverken en kritik af våbnene eller en kritik som våben, men snarere et værk hvor det er investeringen i

våbnene, der udgør kritikken. Det kritiske består ganske enkelt i at sætte den kunst, som altid har været båret af antikapitalistiske og antimilitaristiske fordringer, side om side med kapitalismens absolutte ekstremitet, nemlig den kapital, som, ikke kun i overført betydning, men også bogstaveligt talt, kapitaliserer og producerer død og ødelæggelse.

Kultur- og våbenindustri

Blandingen af kunstnerisk kapital og reel kapitalistisk kapital er ikke af nyere dato, men Hornsleths sammensætning kan næsten ikke blive mere grænseoverskridende. Den berømte tyske kritiker Walter Benjamin udførte for mange år siden et lignende trick, da han på et teoretisk niveau begrebsbestemte samtidens kunst som en del af det fængende begreb 'kulturindustri'. Før begrebet var kulturen alt andet end industri. Alene tanken om, at kultur kunne masseproduceres, virkede forkastelig og dybt provokerende. I dag er tesen alment accepteret, og den industrielle fremstilling af kultur er en del af oplevelsesøkonomien.

Med *Hornsleth Arms Investment Corporation* reaktualiseres Benjamins tese, ikke kun som et teoretisk begreb, men også som et kunstnerisk praksisbegreb.

Kunstneren og kunstværket har til opgave at gøre opmærksom på kritisable, ofte helt perverse sociale patologiske samfundsforhold. *Hornsleth Arms Investment Corporation* er et sådant kunstværk.

Alment accepterede investeringsforeninger, kapitalfonde og pensionselskaber investerer løbende i våbenindustrien og er en direkte medvirkende årsag til, at nogle må lade livet alt for tidligt, mens andre i kraft af investeringerne sikres et behageligt og langt otium. Ingen investeringsforeninger, kapitalfonde eller pensionselskaber kan sige sig fri for på et eller andet tidspunkt at have foretaget sådanne investeringer, ligesom ingen vestlige borgere kan sige sig fri for at være vidende om, at deres opsparinger lever et - til tider - højst mærkværdigt uetisk liv.

Den vestlige befolknings investeringsporteføljer

Hornsleth Arms Investment Corporation gør ikke andet, end hvad hundredvis af selskaber gør hver dag med deres kunders vidende. Forskellen er imidlertid, at investeringerne ikke skjules og pakkes ind i erklæringer om *Corporate Social Responsibility* eller *Sustainable Growth Declarations*. Det isolerende og slørende 'etiske' lag er fjernet, og tilbage står spejlbilledet af den vestlige befolknings investeringsporteføljer.

Hornsleth Arms Investment Corporation er et kritisk mesterstykke. Kritik er som bekendt karakteriseret ved at være angrebslysten, og i sin iver efter at vinde gør den ofte brug af alle tænkelige midler. Den kunstneriske overdrivelse er en ofte benyttet metode. Det, som latterliggøres eller tyranniseres kritisk, bliver for eksempel forstørret i overdrevet grad, så de groteske og ulogiske sider træder tydeligt frem. Polemisk kunstnerisk kritik er stridslysten. Den udfordrer og angriber med alle midler.

Kritikeren Benjamin, som jeg før refererede til, skrev for eksempel i teksten 'Kritikerens teknik i tretten teser': 'Ægte polemik går ombord i en bog lige så fuld af kærlighed som en kannibal anretter et spædbarn'. Ægte polemik er derfor totalt løssluppen. Måske er der slet ingen grænser for denne type af kritik. Årsagen er måske den, at kritik i nogle tilfælde ikke kan eller skal indordne sig efter regler, normer eller skikke. Det er ikke kritikkens natur at lade sig tøjle. Er den tøjlet, er den måske slet ikke kritik længere. *Hornsleth Arms Investment Corporation* er et sådant stykke tøjlesløs kunst.

Den genrebetegnelse og metode, som Benjamin beskriver, er 'den immanente kritik', det vil sige en form for kritik, der retter skytset mod modpartens egne ulogiske og inkonsistente måder at ræsonnere på. Det 'immanente' består i, at de kritiske våben, der anvendes, kommer fra den, der gøres grin med, det vil sige fra den, der er genstand for kritik.

Hornsleth og Karate Kid

Da den internationale samfundskritiker Michael Hardt, der sammen med Antonio Negri har skrevet det samfundskritiske værk *Empire*, talte ved Dansk Sociologkongres for nogle år tilbage, beskrev han den immanente kritik ved hjælp af en kampsportsmetafor.

Han mente, at den immanente kritik er karakteriseret ved, at modstanderens kraft vendes om og bruges mod ham selv. De, som har stiftet kendskab med kampsport, ved, at det er det grundlæggende princip inden for alle kampsportsgrene. Gå ind i den andens slag med dit eget, og du opnår dobbelt styrke med den halve indsats. Den andens angreb bliver det bedste forsvar og angreb.

Derfor kan den spinkle klare den store. Uden kampsportsmetoden, ingen filmiske figurer som for eksempel *Karate Kid*. Han flyttede til en ny bydel og blev helt vilkårligt og uretfærdigt overfaldet af kvarterets store drenge. Med hjælp fra den gamle karatemester lærte han kampsportens metode, og retfærdigheden skete fyldest. De store fik på tæven, når de angreb.

For kunsten forholder det sig ikke anderledes. Det, som er skudsmål for kritik, undersøges dér, hvor dets styrke tilsyneladende er bedst funderet. Herfra er der ikke langt til den immanente kritik. Den inkonsistens, som allerede er iboende, skal nu blot benyttes som et angreb. Det gøres som regel og med størst succes, når de identificerede fejl forstørres og overdrives. Det bliver nu tydeligt for enhver, at der er noget grundlæggende galt.

Husdyr og våben

Der er noget grundlæggende umoralsk i at investere i våben. Ideen om, at forøgede investeringer og økonomisk fremgang er fundamentet for social og samfundsmæssig fremgang, falder til jorden i det øjeblik, den økonomiske fremgang skyldes våbenindustriens succes.

Kristian von Hornsleth har gjort det tidligere med Uganda-projektet, hvor de afrikanere, som tog hans efternavn, fik et husdyr med i købet. Det groteske i nogle former for vareudveksling udstilles effektivt og groft, når det forstørres og gøres tydeligt. Når alle bærer efternavnet von Hornsleth, er sulten imidlertid udryddet i Afrika. Det samme med *Hornsleth Arms Investment Corporation* – når overskuddet

er tilstrækkeligt stort, kan verdens nødhjælpsorganisationer søge støtte og afhjælpe al nød i verden.

Kritikken rettes mod Hornsleth

Værket retter sin kritik mod et finansielt strukturelt niveau, men kritikken returneres tilsyneladende af et harmdirrende publikum, der for en stund har glemt deres investeringer og nu kaster sig over kunstneren. Kritikken niveauforskydes og afmonteres øjeblikkeligt. Dette er et velkendt mønster, når kritikken rammer for godt, og det er især tilfældet for Kristian von Hornsleths værker. Det drejer sig ikke længere om de sider af det finansielle system, som har behov for etisk genoprejsning, men om kunstnerens amoralske livsførelse. Det handler ikke længere om værket *Hornsleth Arms Investment Corporation*, men om kunstneren Kristian von Hornsleth.

Niveauforskydningen opretholder for et øjeblik forestillingen om, at intet andet end en gal mands værk er skyld i våbenindustriens lette tilgang til kapital. Kristian von Hornsleth er et glimrende skoleeksempel på en udsat kritisk kunstner, fordi han hele tiden gør op med kunstneriske dogmer og ikke mindst alment accepterede samfundsforhold. Jeg tænker nogle gange på Storm P.'s billede *Kritikeren* i forbindelse med Kristian von Hornsleths værker. På billedet ses en glad maler, der sidder på en pynt og maler havet. Han har blikket rettet mod sit motiv og ser slet ikke den frembrusende tyr, der er på vej mod ham med sænkede horn og prustende næsebor. Maleren symboliserer hos Storm P. kunstneren, som følger sit hjerte, og tyren den kritiske presse, der viser sin fordømmende vrede. Storm P. malede efter sigende billedet efter en hård anmeldelse. Derfor det asymmetriske forhold mellem kunstner og kritiker.

Legetøjspistoler

Jeg tænker naturligvis ikke på Kristian von Hornsleth som den forsvarsløse kunstner, som Storm P. portrætterede, men snarere på hans værker som den frembrusende tyr, der gang på gang tramper hen over de konventionelle opfattelser og dogmer. Spørgsmålet er imidlertid, om den frembrusende tyr, *Hornsleth Arms Investment Corporation*, står ved en skillevej – kan eller skal kritikken overleve, hvis den virkelig investeres i våben? Kristian von Hornsleth er direktør for selskabet og ejer den ene A-aktie, der giver ham ret til at kontrollere selskabet. Han kan nok lytte til forslag om at investere i alt andet end våben, men han kan også vende det døve øre til.

Jeg tror ikke, at der skal investeres i våbenindustrien. Jeg tror, Bourdieu har ret i, at en reel kritik er 'kritikken som våben', og det betyder, at *Hornsleth Arms Investment Corporation* ikke skal gå den planlagte vej, men kaste sig ud i nye projekter, der kan bidrage til at producere flere kritiske perspektiver. Skal *Hornsleth Arms Investment Corporation* ikke i stedet investere i legetøjspistoler og dele dem ud til alverdens børnehære eller bombe diktatoriske stater med kritiske bøger og kunst? Tænk, hvis en hær en dag må trække sig tilbage for at lade sine Hornsleth-vandpistoler og gå i dækning for fly, der bomber med kritisk litteratur. Kære Kristian, invester det hele i legetøjspistoler. Med kritikken som våben og ikke våbnene som kritik.